ЗЛОДІЇВ У СЕЛІ НЕМА

Дамасо повернувся додому, коли співали перші півні. Його дружина Ана, на шостому місяці вагітності, не роздягаючись, чекала його, сидячи на ліжку. Тьмяно блимала гасова лампа. Дамасо зрозумів, що дружина чекала цілу ніч, і навіть зараз, коли він уже стоїть перед нею, все ще чекає. Він заспокійливо махнув рукою, але Ана не відповіла, тільки вп'ялася зляканими очима в червоний клуночок, який він тримав у руці, і, затремтівши, стисла губи. Дамасо мовчки схопив її за плечі й спробував підняти. Від нього несло кислим перегаром.

Ана не опиралася. Нараз усім тілом вона подалася вперед і заплакала, уткнувшись у смугасту чоловікову сорочку, обняла, притулившись до нього, і тільки тоді заспокоїлась.

Я вже була заснула, —сказала вона. — Аж раптом відчиняються двері, і хтось штовхає тебе, заюшеного кров'ю, до кімнати.

Дамасо мовчки відсторонив її, посадив на ліжко і, поклавши їй на коліна вузлик, вийшов. Розв'язавши вузлик, вона побачила три більярдні кулі, дві білі й одну червону, всі три вже досить побиті.

Коли Дамасо повернувся до кімнати, вона зацікавлено розглядала кулі.

До чого воно? — тільки й запитала Ана.

Він знизав плечима.

Щоб грати в більярд.

Дамасо знову зав'язав вузлик і заховав у скриню разом із саморобною відмичкою, ліхтариком та ножем. Ана не роздягаючись лягла обличчям до стіни. Дамасо лише скинув штани, простягся на ліжку і в темряві запалив цигарку. Він прислухався до примарних шерехів світанку, який ховав його сліди. Відчувши, що жінка не спить, запитав:

Про що ти думаєш?

Ні про що, — відказала вона.

Її низький голос від злості здавався ще грубішим. Дамасо глибоко затягнувся цигаркою і пригасив недокурок об долівку.

Більше нічого й не було, — зітхнув він. —Я крутився там майже годину.

Вони могли застрелити тебе.

Дамасо здригнувся.

Хай йому чорт! — тільки й сказав він, нервово барабанячи кісточками пальців по бильцю ліжка. Потім намацав на долівці цигарки й коробку сірників.

Баран упертий, — почала Ана. — Міг би згадати, що я тут хвилююсь, не сплю, думаю, що тебе вже несуть мертвого, щоразу, як чую гомін на вулиці. І все через якісь три більярдні кулі.

В шухляді було тільки двадцять п'ять сентаво.

То не треба було нічого брати.

Найважче було зайти туди, — сказав Дамасо. — Не міг же я вертатися з порожніми руками.

Треба було взяти щось інше.

Нічого іншого не було.

В більярдній не може нічого не бути.

Так тільки здається, — мовив Дамасо. — А як почнеш приглядатися та нишпорити по кутках, то бачиш, що нічого путнього там нема.

Дамасо уявив, як вона вдивляється в темряву, намагаючись пригадати якусь цінну річ у більярдній.

Може, й так, — згодилась вона нарешті.

Дамасо знову запалив цигарку. Алкоголь поволі вивітрювався, і він знову відчув вагу свого тіла, його об'єм, відчув відповідальність за свої вчинки.

Там був кіт, великий білий кіт.

Ана повернулась до нього, зачепивши чоловіка своїм великим животом, і поклала ногу йому межи коліна. Від неї тхнуло цибулею.

Тобі було дуже страшно?

Мені?

Тобі, —сказала Ана. — Кажуть, чоловікам теж буває страшно.

Він відчув усміх дружини й собі усміхнувся.

Щось таке було, — погодився Дамасо.

Потім він з усіма подробицями розповів їй про все, що пережив уночі. Він добре усвідомлював ризик такої справи, але нітрохи не жалкував.

Ана довго мовчала. Тоді мовила:

Це було безглуздям.

Найважче — початок, — сказав Дамасо, засинаючи. — А взагалі, як на перший раз, не так уже й погано.

Сонце припікало. Коли Дамасо прокинувся, дружина давно вже була на ногах. Підставивши голову під струмінь води у дворі, він стояв так, аж поки зовсім не очуняв.

їхня кімната, подібно до всіх інших кімнат будинку, виходила вікнами у двір, перетятий шворками для білизни.

Під стіною сусіднього будинку Ана поставила жаровню, щоб гріти праску, і столик для прасування білизни. Побачивши, що чоловік устав, вона відклала випрасувану білизну, зняла з жаровні праску і поставила грітись каву. Ана була старша за чоловіка, дуже бліда, але в кожному її русі відчувалась упевненість людини, що приймає життя таким, як воно є. У Дамасо страшенно боліла голова, але він усе-таки зрозумів, що дружина хоче йому щось сказати. Досі він не звертав уваги на гомін у дворі.

Тільки про це й говорять, — шепотіла Ана, наливаючи каву. — Чоловіки вже давно пішли туди.

Дамасо лише тепер помітив, що у дворі не видно ні дітей, ні чоловіків. П'ючи каву, він дослухався до розмов жінок, які на осонні

розвішували білизну. Допивши, Дамасо запалив цигарку й гукнув Тересу.

Дівчина підійшла, тримаючи миску з мокрою білизною.

Будь обережний, — прошепотіла Ана.

Що там трапилося? — запитав він дівчину.

Злодії залізли до більярдної й геть усю обібрали.

Тереса, здавалося, знала все до найменших подробиць.

Розповіла вона, і як обікрали салон, і як витягли звідти все, навіть більярдний стіл. Говорилося це так переконливо, що й сам Дамасо не міг не повірити, що саме так усе й було.

Негідники, — пробурмотів він, повертаючись на кухню.

Ана щось мугикала собі під ніс. Дамасо присунув стільця до стінки й сів, намагаючись притлумити неспокій. Три місяці тому, коли Дамасо сповнилося двадцять років, він одпустив вуса. Маленька чорна смужечка над верхньою губою, як гадав, надавала поораному віспою обличчю статечності. Вуса ростив він дбайливо, але десь у потаємних закутках душі жило неясне відчуття, ніби щось губиться, безповоротно йде від нього. Він уже був відчув себе цілком дорослим, аж ось уранці спогади про ніч, прориваючись крізь драговину головного болю, знову вибили в Дамасо ґрунт з-під ніг: він знову не знав, з чого починати.

Ана, випрасувавши білизну, розклала її в два рівні клунки й зібралася йти.

Не затримуйся, — порадив Дамасо.

Звичайно.

Він пішов за жінкою до кімнати.

Ось я поклала тобі картату сорочку, —сказала Ана.

Краще тобі сьогодні не вдягати фланелевої. — Витримавши погляд прозорих котячих очей чоловіка, докинула:

Хто його зна. Може, тебе хтось і бачив.

Дамасо витер спітнілі руки об штани.

Ніхто мене не бачив.

Хто його зна, — повторила Ана. В руках вона тримала по клунку. — Взагалі, краще тобі зараз не виходити. Зачекай, хай-но я пройдусь там, ніби випадково.

У селищі тільки й розмов було, що про пограбування більярдної. Ана вислухала декілька різних, часто суперечливих, версій. Рознісши по хатах білизну, вона пішла не на базар, як завжди в суботу, а прямо на площу.

Біля більярдної було не так уже й людно. Кілька чоловіків гомоніли в затінку мигдалевих дерев. Сірійці обідали, позгортавши свої барвисті вироби; здавалося, що й крамниці куняють під брезентовими піддашками. На терасі готелю в кріслі-гойдалці хропів якийсь чоловік, широко розкинувши руки. Здавалось, усе життя завмерло від полуденної спеки.

Ана проминула більярдний салон і опинилась на занедбаному подвір'ї, навпроти пристані. Тут юрмилися люди. Вона згадала розповідь

Дамасо про те, що знали всі, а пам'ятали постійні відвідувачі: задні двері більярдної виходять на занедбане подвір'я. За мить Ана обережно пірнула в натовп, не спускаючи ока з тих дверей. Замок лишився цілий, тільки одне кільце було вирване, як гнилий зуб. Ана дивилась якийсь час на жалюгідні сліди пограбування, залишені рукою недосвідченого початківця, і їй стало шкода чоловіка.

Хто б це міг бути?

Вона не сміла глянути людям в очі.

Невідомо, — відповіли їй. — Мабуть, якийсь зайда.

Так воно і є, — міркувала вголос жінка позаду Ани. — Злодіїв у селі нема. Всі одне одного знають.

Ана озирнулася.

Авжеж, мабуть, так і є, — сказала вона, посміхаючись.

Вона була мокра від поту.

Поруч з Аною стояв старезний дід, глибокі зморшки прорізали йому чоло.

Що, все забрали? — спитала вона.

Двісті песо та більярдні кулі, — одказав старий, пильно подивившись на Ану. — Скоро не можна буде і очей склепити на ніч.

Ана відвела погляд.

Авжеж, — згодилась вона й пішла далі; тільки ніяк не могла позбутися відчуття, що старий дивиться їй вслід.

Щось із чверть години люди, що юрмились на подвір'ї, говорили якось поважно й тихо, ніби за тими дверима лежав покійник. Потім натовп сколихнувся, завирував і вихлюпнувся на площу.

Власник більярдного салону стояв на дверях з алькальдом і двома жандармами. Він був невисокий на зріст, огрядний, з окулярами на носі, у штанах, що ледве трималися на кругленькому черевці. Відповідно до врочистості моменту, вигляд мав поважний, бундючний.

Натовп оточив його. Обіпершись об мур, Ана слухала пояснення власника більярдної, аж поки люди не почали розходитися. Тоді й вона пішла додому. Від хвилювання, спеки й галасу сусідів кров ударила їй в голову — Ана задихалась.

Розлігшись на постелі, Дамасо мізкував, як могла Ана чекати на нього всю ніч, ні разу не запаливши цигарки.

Посміхаючись, увійшла Ана, скинула з голови мокру від поту хустину; Дамасо погасив об долівку недопалену цигарку — там уже лежала купа недокурків, — і тривожно запитав:

Ну, як там, що чути?

Ана схилилася над ліжком.

А те, що ти не тільки злодій, а й брехун.

Чому?

Бо ти сказав, що в шухляді нічого не було.

Дамасо насупився.

Там справді нічого не було.

Там було двісті песо, — мовила Ана.

Брехня, — повторив він, підвищуючи голос. Сівши на ліжку, сказав щиро: — Там було лише двадцять п'ять сентаво.

Це переконало її.

Старий негідник, — пробурчав Дамасо, стискаючи кулаки. — Він дограється, я ще наб'ю йому пику.

Ана розсміялася.

Не мели дурниць.

Тоді й Дамасо засміявся. Поки він голився, дружина розповіла йому все, про що їй пощастило довідатись. Поліція розшукує якогось чужинця.

Кажуть, він приїхав у четвер, і ввечері люди бачили, як він вештався біля причалу, — сказала вона. — Кажуть ще, ніби знайти його ніде не можуть. Можливо, він уже й поїхав.

Як завжди, Дамасо чепурився не менше трьох годин. Спочатку він підрівняв вуса з точністю до міліметра. Потім мився під струменем води. Ана уважно слідкувала за кожним рухом Дамасо. Її цікавість не притупилася з часом — все було так, як і того вечора, коли вона вперше побачила його. Ось він збирається йти. Останній погляд у дзеркало— стрункий юнак у картатій сорочці. Поруч із ним Ана відчула себе старою

й нечепурною. Дамасо став перед нею в боксерську стойку з елегантністю професіонала. Вона впіймала його руку.

В тебе є гроші?

Я багач, — пожартував Дамасо, — маю двісті песо.

Ана відвернулась до стіни, витягла з-за пазухи кілька

кредиток, одну простягла чоловікові:

— Бери, Хорхе Негрете[28].

Вечір Дамасо провів разом з друзями на майдані. На недільний базар із сіл понаїжджали люди. Вони напинали тенти над ятками, ставили столики для лотереї, смажили м'ясо. Як тільки почало смеркатися, вони поснули на майдані. Друзів Дамасо обходило не так пограбування більярдної, як те, що салон зачинено і ніде слухати радіопередачі про чемпіонат з бейсболу.

Так, розмовляючи про бейсбол, усі рушили в кіно.

Йшов фільм із знаменитим Кантифлясом[29]. Дамасо весело сміявся, сидячи в першому ряду гальорки. Докори сумління зовсім його не мучили, він ніби забув про всі свої турботи. Червнева ніч була тепла. Коли змовкав гучномовець і тільки вузенький промінь апарата прорізував темряву літнього кінотеатру, можна було дослухатися до одвічної тиші всесвіту. Над кінотеатром мерехтіло глибоке зоряне небо.

Раптом зображення на екрані зблідло, в глибині партеру почувся галас. В раптовому світлі Дамасо відчув себе викритим і вже був кинувся бігти. Але одразу ж побачив переляканих людей у партері й жандарма, який люто бив мідною пряжкою накрученого на руку ременя якусь людину. То був здоровенний негр. Жінки верещали, але це не могло

заглушити лютого реву жандарма, що бив негра: "Злодюга! Злодюга!" Негр звивався між двома рядами стільців, ще два жандарми, нарешті, схопили його за плечі; потім перший, що бив пряжкою, заломив негрові руки назад, зв'язав ременем, і всі троє почали штовхати заарештованого до дверей. Це відбулося так швидко, що Дамасо усвідомив, що сталося, лише коли негр проходив повз нього: сорочка на ньому була подерта, обличчя заюшене кров'ю. Негр, схлипуючи, повторював: "Убивці, убивці". Потім погасло світло, і фільм продовжувався.

Дамасо більше не сміявся. Він бачив тільки уривки якоїсь безладної історії, палив цигарку за цигаркою, аж поки світло не спалахнуло знову. Глядачі перелякано перезиралися, згадуючи все, що сталося.

Гарна картина, — озвався хтось поруч із ним.

Кантифляс був чудовий, — згодився Дамасо.

Людський потік поніс його до дверей.

Було вже десь по одинадцятій, але на вулиці юрмились люди, очікуючи тих, хто був в кіно, щоб дізнатися подробиці арешту.

Тієї ночі Дамасо зайшов до хати так нечутно, що, коли Ана спросоння побачила його, він палив уже другу цигарку, випроставшись на ліжку.

Вечеря на столі, —сказала вона.

Я не голодний, — відповів Дамасо.

Ана зітхнула.

Мені снилося, ніби Нора ліпить ляльок із масла, — бурмотіла вона, напівсонна. Раптом, протерши очі, Ана повернулась до Дамасо, все ще збираючись із думками.

Спіймали чужинця.

Дамасо вдав здивованого.

Хто тобі сказав?

Його схопили в кіно, —мовила Ана. —Туди зараз усі пішли.

Вона переказала йому все, що чула про арешт негра. Дамасо не перебивав її.

Бідний, — зітхнула Ана.

Чому бідний? — збуджено заперечив Дамасо. — Може, ти хотіла, щоб я опинився на його місці?

Вона добре знала його й не суперечила. Прислухалась до його нерівного, важкого дихання, аж поки не заспівали перші півні. Потім він устав, ходив по кімнаті, щось навпомацки робив у передранковій імлі. Вона чула, як Дамасо розгрібав землю під ліжком, потім обережно роздягся. Щось пробудилось в її душі. Ана зрозуміла, що чоловік був у кіно, зрозуміла й те, чому він щойно закопав більярдні кулі під ліжко.

Салон відчинили в понеділок, його одразу ж заповнили збуджені відвідувачі. Більярдний стіл був накритий бузковою тканиною, від чого весь зал набув похоронного вигляду. На стіні висів напис: "Не обслуговується через брак більярдних куль".

Люди заходили, щоб прочитати напис. Дехто побожно перечитував об'яву кілька разів. Дамасо був серед перших відвідувачів. Половина його життя минула на лавах для більярдних глядачів, і, природно, він знову опинився там, тільки-но відчинилися двері салону.

Трохи перехилившись через стойку, він поплескав по плечі хазяїна. Той, сумовито посміхаючись, кивнув головою й зітхнув:

Отаке-то, — й заходився далі обслуговувати відвідувачів. А Дамасо, примостившись на одній з лав біля стойки, дивився на стіл-привид під бузковим сукном.

От дивина, — тільки й мовив він.

Еге ж, — озвався чоловік, який сидів поруч, —так, ніби оце свята неділя.

Коли майже всі відвідувачі пішли обідати, Дамасо кинув монету в автоматичний програвач, вибравши мексиканську народну пісню, яку знав напам'ять. Дон Роке переносив стільці та столики в глиб залу.

Для чого це? — запитав Дамасо.

Щоб грати в карти, — відповів дон Роке. — Треба щось робити, поки привезуть кулі.

Він рухався поволі, ніби заблукав, тримаючи в кожній руці по стільцеві.

Коли їх мають привезти? — поцікавився Дамасо.

Гадаю, через місяць.

До того часу знайдуться старі, — припустив Дамасо.

Дон Роке задоволено оглянув столики.

Не знайдуться, — відповів він, витираючи піт рукавом. — Вони тримають негра без їжі ще з суботи, і він не каже, де вони. — Він пильно подивився на Дамасо крізь запітнілі окуляри. —Я впевнений, що він кинув їх у річку.

Дамасо закусив губу.

А двісті песо?

І тих нема, — сказав дон Роке. — У нього знайшли лише тридцять.

їхні погляди зустрілися. Дамасо не зміг би пояснити свого відчуття, так ніби він і дон Роке — спільники.

Того вечора, перучи білизну, Ана здалеку побачила, як він вертається додому, по-боксерськи підстрибуючи. Слідом за чоловіком вона зайшла до хати.

Все в порядку, — сказав Дамасо. — Старий зовсім змирився, навіть замовив нові більярдні кулі. Головне зараз — перечекати, щоб усі заспокоїлись.

А негр?

Ет, дурне, — відказав Дамасо, здвигнувши плечима. — Якщо у нього не знайдуть більярдних куль, то відпустять.

Після вечері, сидячи на ослінчику біля хвіртки, Ана й Дамасо гомоніли з сусідами, поки не стих гучномовець кінотеатру. Як вкладалися спати, Дамасо збуджено заговорив:

Обміркував я ще одну річ. Будуть у нас грошенята.

Ана зрозуміла, що думку цю він плекав іще з вечора.

Ходитиму по селах, — продовжував Дамасо. — Крастиму кулі в одному залі і продаватиму в іншому. По селах скрізь є більярдні зали.

Доки тобі не заженуть кулю в лоб.

Ет, дурне, — сказав він. — Так буває тільки в кіно. — Він стояв посеред хати, захлинаючись своїми планами. Ана з байдужим виглядом роздягалась. їй було шкода чоловіка.

Куплю собі от стільки одягу, — Дамасо окреслив пальцем у повітрі уявну шафу, — на всю стіну. А крім того, ще й п'ятдесят пар взуття.

Хай тебе бог почує, — мовила Ана.

Дамасо серйозно глянув на неї.

Бачу, тобі наплювати на мої справи.

Мені вони далекі, — одмовила Ана. Погасивши лампу, вона лягла обличчям до стіни і додала не без гіркоти: — Коли тобі буде тридцять років, мені сповниться сорок сім.

Не кажи дурниць.

Він став шукати сірники по кишенях.

Ти більше не пратимеш чуже ганчір'я, — говорив він.

Ана подала йому вогню. Лежачи, Дамасо провадив

далі:

Знаєш, із чого роблять більярдні кулі?

Ана не озивалася.

Із слонової кістки. їх дуже важко дістати. Цілий місяць треба чекати! Здорово, га?

Спи, — урвала його Ана. — Мені вставати о п'ятій.

Дамасо повернувся до свого звичного життя. Вранці

він валявся в ліжку, курив, після обіду чепурився і йшов гуляти.

Увечері в більярдному залі Дамасо слухав репортаж про бейсбол і одразу ж забував про всі тривоги.

У тебе є гроші? — запитав він у дружини в суботу.

Одинадцять песо, — відповіла вона. І зовсім лагідно: — Це гроші за квартиру.

Я пропоную одну справу.

Яку?

Позич мені ці гроші.

Треба заплатити за квартиру.

Потім заплатиш.

Ана заперечливо похитала головою.

Дамасо взяв її за руку, не випускаючи з-за обіднього столу.

Лише щ кілька днів, — просив він, з удаваною ніжністю гладячи їй руку. — Ось продам кулі, буде в нас досить грошей.

Ана не погодилась. Того вечора Дамасо в кіно не знімав руки з її плеча, навіть коли в перерві розмовляв з друзями. Картину він дивився неуважно, уривками, а під кінець фільму зовсім утратив терпіння.

Коли так, доведеться десь красти.

Ана змовчала.

Вдарю по голові першого-ліпшого, — шепотів Дамасо, проштовхуючи її між людей до виходу. — Заберуть тоді в тюрму, як убивцю.

Ана силувано усміхнулась, але була непохитна. Вранці Дамасо одягався удавано швидко, з загрозливим виглядом. Тільки й процідив крізь зуби:

Більше ти мене не побачиш.

Ана стрималась, хоч уся тремтіла.

Дуже налякав, — гукнула вслід.

Цілісінький день він просидів у більярдному залі. Якась компанія грала в карти. З ранку і до обіду ще сходилися люди. Та було ясно, що заклад цей утратив свою привабливість. І лише надвечір, коли почався репортаж, у залі заюрмилися слухачі. Аж ось замкнули й салон, і Дамасо незчувся, як опинився на безлюдному майдані. Він брів по вулиці, рівнобіжній пристані, приваблений здалеку веселою музикою. На другому кінці вулиці була величезна танцювальна площадка, прикрашена вицвілими гірляндами з кольорового паперу. В глибині, на дерев'яному помості, грав оркестр. Дамасо примостився біля стойки. Музика скінчилася, і хлопчик, що грав на тарілках в оркестрі, збирав гроші серед тих, які щойно танцювали. Якась дівчина покинула свого партнера в центрі залу й підійшла до Дамасо.

Як справи, Хорхе Негрете?

Дамасо запросив її сісти біля себе.

Напудрений бармен з гвоздикою за вухом запитав фальцетом:

Що будете пити?

Дівчина питально глянула на Дамасо:

Що будемо пити?

Нічого.

Я заплачу.

Не в тім річ, — сказав Дамасо. — Я голодний.

Шкода, — зітхнув бармен.

Вони пройшли до буфету. Дівчина була тендітна й видавалася зовсім молоденькою. Попоївши, Дамасо пішов слідом за дівчиною до її кімнати, що була десь у закутку подвір'я, коло стайні. На ліжку, сповите в строкате ганчір'я, лежало немовля. Дівчина взяла дерев'яний ящик, обережно переклала туди дитя й поставила ящик на підлогу.

Його з'їдять там пацюки, — сказав Дамасо.

Не з'їдять, — відповіла дівчина. Замість червоної сукні вона вдягла іншу, з глибоким вирізом.

Хто його тато? — поцікавився Дамасо.

їй-богу, не пам'ятаю, — мовила. І вже від дверей: — Я миттю повернуся.

Дамасо почув, як клацнув замок. Лежачи на спині, одягнений, він палив цигарки й незчувся, як заснув. Коли прокинувся, кімната, сповнена звуками музики, видалась більшою. Дівчина роздягалася, стоячи напроти ліжка.

Котра година?

Скоро четверта, — відповів Дамасо. Дівчина лягла, уважно дивлячись на нього; розстібуючи ґудзики, вона відводила очі. Дамасо зрозумів, що вона багато випила. Потягнувся був гасити лампу.

Нехай горить, — сказала вона. — Я хочу бачити твої очі.

На світанку в кімнату долинули звуки пробудженого села. Заплакало дитя. Дівчина взяла його в ліжко, погодувала груддю, мугикаючи якусь нудну пісню, поки те не заснуло. Дамасо не помітив, як десь біля сьомої години дівчина вийшла з хати і повернулася без дитяти.

Люди йдуть до пристані, — сповістила вона.

Дамасо здалося, що цієї ночі він спав не більше години.

Чого?

Подивитись на негра, що вкрав більярдні кулі. Сьогодні його відвозять.

Дамасо запалив цигарку.

Шкода його, — зітхнула дівчина.

Чому шкода? Ніхто його не примушував бути злодієм.

Дівчина якусь хвилину міркувала, похиливши голову йому на груди, і зовсім тихо вимовила:

Це був не він.

Звідки ти знаєш?

Тієї ночі, коли обікрали більярдну, негр був із Глорією і весь наступний день аж до ночі сидів у її кімнаті. Потім казали, ніби його схопили в кіно.

Глорія може це засвідчити в поліції?

Негр так і сказав. Але алькальд ходив до Глорії, перекинув у хаті все догори дном і заявив, що її посадять у тюрму як спільницю. Нарешті все улагодили за двадцять песо.

Дамасо встав близько восьмої години.

Залишся, — сказала йому дівчина, — я зварю на обід курку.

Дамасо вичистив гребінець, перш ніж заховати його в задню кишеню штанів.

Не можу, — зітхнув він, взявши дівчину за руки й пригортаючи її до себе. З вимитим обличчям вона справді виглядала зовсім молоденькою, а великі чорні очі надавали їй безпорадного вигляду. Він обійняв її за стан.

Залишся.

Назавжди?

Вона зашарілася й відхилилася назад.

Я не вірю тобі.

Цього ранку Ана ледве трималася на ногах, але, як і всі, була дуже збуджена. Швиденько зібравши випрану за тиждень білизну, вона подалася на пристань, щоб побачити негра. Біля шлюпки вирував натовп. Дамасо був там. Ана підійшла ззаду і вщипнула його. Той аж підскочив.

Що ти тут робиш?

Прийшла тебе проводжати.

Дамасо барабанив пальцями по стовпу.

Прокляття! — вихопилось у нього.

Запаливши цигарку, він викинув у річку порожню коробку. Ана витягла з пазухи нову пачку і вклала до кишені його сорочки. Тільки тоді Дамасо посміхнувся.

Дурненька, — сказав він.

Ана засміялась.

Незабаром вивели негра. Він ішов посеред майдану, руки йому були зв'язані мотузкою, кінець якої притримував один з поліцаїв. Двоє інших із ґвинтівками йшли поруч. Негр був без сорочки, нижня губа розсічена, око запливло, як у боксера. Уникаючи поглядів натовпу, він ішов покірно, але з гідністю. На дверях більярдного залу, де зібралося найбільше людей, стояв хазяїн, що мовчки похитав головою, коли негра проводили повз нього. Шлюпка одразу ж відпливла. Негр був на палубі, де його прив'язали за руки й за ноги до великого баку з гасом. Коли шлюпка випливла на середину ріки і її гудок прогудів востаннє, на сонці блиснула спина негра.

Бідолашний, — зітхнула Ана.

Вбивці, — вигукнув хтось поруч. — Людина не може витримати такого сонця.

Дамасо озирнувся: то був голос якоїсь повнотілої жінки. Він почав пробиратися крізь натовп.

Щось ти дуже розбалакалась, — прошепотів на вухо Ані. — Може, почнеш кричати на майдані про все, що знаєш?

Разом ішли до дверей більярдної.

Хоч зайди змінити сорочку, — сказала вона наостанку. —Ти схожий на жебрака.

Новина привернула в салон багато відвідувачів. Намагаючись усім догодити, дон Роке обслуговував одночасно кілька столиків. Дамасо зачекав, доки той не підійшов до нього.

Хочете, я вам допоможу?

Дон Роке поставив перед ним кілька пляшок та склянок.

Спасибі, синку.

Дамасо поніс пляшки до столика. Він приймав замовлення, аж поки не розійшлись відвідувачі.

На світанку, коли Дамасо прийшов додому, Ана зрозуміла, що він багато випив. Вона взяла його руку і приклала до свого живота.

Ось тут, — прошепотіла йому, — чуєш?

Дамасо не виявив ніякої цікавості.

Він уже живий, — казала Ана. — Всю ніч товчеться там, всередині.

Дамасо був байдужий. Наступного ранку, заглиблений у себе, він пішов і повернувся лише опівночі. Так минув тиждень. Ті кілька годин, що Дамасо проводив дома, він лежав, курячи цигарки, уникаючи всякої розмови. Ана звикла до цього. Колись, ще на початку їхнього подружнього життя, з ним уже було таке, але тоді вона ще мало знала його і пробувала перечити. Тоді Дамасо жорстоко бив її.

Тепер Ана чекала. На ніч клала біля лампи пачку цигарок, знаючи, що чоловік може обійтися без їжі й без питва, але не без цигарок. І ось у середині червня Дамасо повернувся додому ввечері. Ана подумала, що з ним щось трапилося, раз він зайшов додому о цій порі. Повечеряли

мовчки. Але коли прийшов час лягати спати, Дамасо, спохмурнівши, сказав:

Я йду звідси.

Куди?

Хоч куди.

Ана озирнулася навколо. Малюнки з журналів, фотографії кіноакторів, якими вона обклеїла всі стіни, поблякли, втративши свій колишній блиск.

Тобі нудно зі мною.

Зовсім ні, — сказав Дамасо. — Тільки це село...

Таке ж, як інші села.

Тут не можна продати кулі.

Та годі вже з тими клятими кулями, — умовляла Ана. — Поки я маю силу прати, тобі не треба ризикувати. Не знаю, для чого тобі було лізти в таку халепу.

Дамасо, перш ніж говорити далі, докурив цигарку.

Все було так легко. Не розумію, як до цього не додумався хтось інший.

Заради грошей — так, — згодилась Ана, — але який дурень брав би з собою більярдні кулі?

Я зробив це машинально, — сказав Дамасо. — Хотів уже виходити, як побачив їх, і подумав, що не варто йти з порожніми руками.

Дамасо говорив, і на душі в нього легшало.

А поки що нових куль не видно, — казав він далі. — Прийшла відповідь, що тепер вони подорожчали, і дон Роке вважає, що це йому невигідно.

Дамасо запалив ще одну цигарку і, розповідаючи, почував, що його серце звільняється від якогось темного осаду. Він знав і те, що дон Роке вирішив продати більярдний стіл. Стіл небагато чого вартий. Треба було б повністю міняти сукно, залатане строкатими квадратами. А відвідувачі салону, що вже й постаріли біля цього більярду, мали тепер розвагу — слухати радіорепортажі про бейсбольний чемпіонат.

Взагалі, — мовив Дамасо, — в село я тепер іду без усякого задоволення.

І зовсім не дотепно, — сказала Ана.

На тому тижні буде останній матч, — зітхнув Дамасо.

І це не найгірше. Найгірше — це негр.

Пригорнувшись до нього, як у давні часи, Ана відчувала, про що думав її чоловік. Зачекавши, поки він докурить цигарку, вона озвалась улесливим голосом:

Дамасо!

Що таке?

Поверни їх.

Він запалив ще одну цигарку.

Я думаю про це вже кілька днів, — сказав він. — Біда в тому, що це важко зробити.

Спочатку було вирішено покласти кулі десь на видноті. Проте Ана зауважила, що це не допомогло б негрові. Поліція могла б по-різному поставитись до знахідки й не випустити його на волю. Вона розуміла, що був тут і певний ризик, бо кулі могли потрапити до когось, хто привласнив би їх.

Якщо вже братись, то не схибити, — казала вона.

Вони викопали кулі, Ана дбайливо обгорнула їх газетами і заховала згорток у скриню.

Треба чекати нагоди, — вирішила вона.

Але минуло цілих два тижні, поки така нагода трапилась. У ніч на двадцяте серпня, через два місяці після пограбування, Дамасо зустрівся з доном Роке, що сидів за стойкою, відмахуючись пальмовою гілкою від комарів. Радіо було вимкнуте, що підкреслювало його самотність.

А що я казав! — вихопилось у дона Роке, ніби його тішило здійснення найсумніших пророкувань. — Все йде чортзна-куди.

Дамасо кинув монету в автоматичний програвач, це мало бути найкрасномовнішим доказом його вірності. Та дон Роке, здавалося, не помітив цього. Тоді Дамасо підсунув стільця ближче й спробував утішати його, наводячи досить плутані аргументи, які хазяїн сприймав так само байдуже, недбало обмахуючись своєю гілкою.

Нічого не вдієш, — казав він, — чемпіонат з бейсболу не може тривати вічно.

Але можуть знайтися більярдні кулі.

Вони не знайдуться.

Та не проковтнув же їх той негр?

Поліція шукала їх скрізь, — впевнено сказав дон Роке, — він їх викинув у річку.

Може трапитись диво.

То вже химери, синку, — сказав дон Роке. — Ти віриш у чудеса?

Іноді, — сказав Дамасо.

Коли він вийшов із більярдної, кіно ще не скінчилось. Над нічним селом хрипів гучномовець, і вогники по хатах здавались чимось випадковим. Дамасо покрутився коло кінотеатру і пішов на танцювальний майданчик. Оркестр грав для одного замовника, що танцював з двома дамами одночасно. Всі інші тихо сиділи під стінкою. Це виглядало так, ніби вони чекають листа на пошті. Дамасо, сівши за столик, подав хазяїнові знак принести пиво. Пив прямо з пляшки, маленькими ковтками, стежачи крізь скло за чоловіком, який танцював з двома жінками. На зріст вони були вищі за нього. Опівночі з кінотеатру прийшло кілька чоловіків і жінок. Одна з них, знайома Дамасо, залишила товариство й сіла за його столик. Він і не глянув на неї. Випивши вже півдюжини пляшок, він пильно дивився на чоловіка. Той танцював тепер уже з трьома жінками, хоч і не звертав на них уваги, милуючись рухами власних ніг. Він був щасливий. Без сумніву, він був би щасливіший, якби мав ще й хвоста.

Не подобається мені цей тип, — промовив Дамасо.

То й не дивись на нього, — сказала дівчина, замовляючи вино.

На майданчик почали виходити пари, але той, що танцював з трьома жінками, ніби й не помічав їх. В якусь мить його очі зустрілися з очима Дамасо, і він почав танцювати ще запальніше, шкірячи в усмішці свої дрібні кролячі зуби. Дамасо витримав його погляд не зморгнувши, чоловік спохмурнів і повернувся до нього спиною.

Вдає з себе найщасливішого, — пробурчав Дамасо.

Він дуже веселий, — озвалась дівчина, — щоразу, приходячи в село, він замовляє музику.

Дамасо повернувся до неї.

Тоді йди з ним, де є троє, буде місце й четвертій.

Вона промовчала й почала дивитись на танці, п'ючи

маленькими ковтками вино.

Заграли новий танець. Наприкінці його Дамасо почорнів, як хмара.

Страшенно хочу їсти, — казала дівчина, тягнучи його до стойки, — й ти теж мусиш попоїсти.

Чоловік, що танцював з трьома жінками, саме проходив повз них.

Гей! — гукнув йому Дамасо.

Чоловік посміхнувся до нього, але не зупинився. Дамасо вирвав свою руку з рук дівчини й перегородив йому дорогу.

Мені не до вподоби твої зуби.

Чоловік зблід, але все посміхався.

Мені теж, — мовив він.

І перш ніж дівчина встигла втрутитись, Дамасо ударив його кулаком в обличчя. Чоловік, заточившись, упав. Ніхто з відвідувачів не втрутився. Всі три жінки кричали, схопивши Дамасо за плечі, а дівчина штовхала його в глибину залу. Чоловік врешті отямився, лице його стало похмуре. Він кинувся в центр танцювальної площадки й гукнув:

Давай музику!

До другої години ночі майданчик майже спорожнів, і жінки почали вечеряти. Була задуха. Дівчина принесла на столик тарілку з рисом, квасолею, холодним м'ясом і стала їсти. Дамасо дивився на неї в якімсь заціпенінні. Вона простягла йому ложку з рисом.

Відкрий рота.

Дамасо похитав головою.

Це для жінок, — сказав він. — Чоловіки такого не їдять.

Щоб підвестись, він мусив спертися на стіл руками. Хитаючись, він спробував устояти на ногах. Нараз перед ним з'явився хазяїн.

Це тобі коштуватиме дев'ять вісімдесят, — сказав він. — Тут не державна контора.

Дамасо відсторонив його.

Терпіти не можу отаких...

Хазяїн схопив його за рукав, але по знаку, що подала дівчина, відпустив, кажучи:

Дурній голові невтямки, де впаде.

Дамасо вийшов, ледь тримаючись на ногах. Місяць над річкою і таємничий блиск води променями прорізали його свідомість і зникли. Якесь підсвідоме чуття підказувало йому, що з цієї миті він мусить слідкувати за кожним своїм рухом. Тихенько штовхнув він двері, щоб не скрипнули завіси. Ана почула, як він одчинив скриню. Повертаючись до стіни, вона зрозуміла, що чоловік не роздягався. Якесь раптове передчуття змусило її сісти на ліжку. Дамасо стояв біля скрині, тримаючи в руках ліхтарик та згорток із більярдними кулями. Він приклав пальця до уст. Ана зіскочила з ліжка.

Божевільний, —казала вона, замикаючи двері на засув.

Дамасо поклав у кишеню ліхтарик, ніж та терпуг і пішов на неї, притискаючи до себе згорток. Ана притулилась спиною до дверей.

Поки я жива, ти звідси не вийдеш, — повторювала вона.

Одійди, — сказав Дамасо.

Ана вхопилась обома руками за одвірок. Вони люто дивились одне одному в очі.

Баран упертий, — вимовила Ана. — Дав тобі бог очі, та не дав розуму.

Дамасо схопив її за волосся, скрутив руку, пригнув голову, процідивши крізь зуби:

Сказав тобі, одійди!

Ана зиркнула на нього спідлоба. їй здалося на мить, що вона невразлива до болю й сильніша від чоловіка, але той все тягнув її за волосся, поки в неї не виступили сльози.

Ти уб'єш дитину!

Дамасо поволік, майже поніс її до ліжка. Відчувши себе вільною, вона скочила йому на спину, і вони знову впали на ліжко. Обоє вже були знесилені й задихались.

Я буду кричати, — прохрипіла йому на вухо, — якщо підеш, я буду кричати.

Дамасо глухо сопів, оскаженівши, бив її згортком із кулями по колінах. Ана зойкнула, розслабивши ноги, але одразу ж ухопилася за нього знову, не підпускаючи до дверей. І тоді почала умовляти:

Обіцяю тобі, завтра я сама їх віднесу. І покладу їх так, що ніхто не помітить.

Відступаючи до дверей, Дамасо раз по раз бив її кулями по руках. Вона на мить відпускала його, потім знову чіплялась, умовляючи:

Я можу сказати, що це зробила я, — повторювала вона. — В моєму стані не садять у тюрму.

Дамасо вивільнився.

Тебе побачить усе село, сьогодні ясна ніч, — благала Ана. Перш ніж він устиг зняти засув, вона знову вхопила його й тоді наосліп почала бити по шиї, по обличчю, зриваючись на крик:

Сліпий кіт! Не йди!

Дамасо намагався захищатися, але вона, тримаючись за засув, замахнулася, наміряючись ударити його по голові.

— Шльондра! — крикнув він.

Тепер Дамасо вже не боявся здійняти галас. Кулаком він ударив її по голові. Почувся глибокий стогін, потім глухий удар тіла об стіну, але він навіть не глянув не неї й вискочив з хати, не зачинивши дверей.

Ана лежала на долівці, ошелешена болем, і боязко обмацувала живіт. Вона кусала губи, щоб не плакати. Потім встала, одяглась. Вона не здогадалася, що Дам&co стоїть біля хати й чекає, що вона вибіжить за ним. Але Ана зробила помилку: замість того, щоб бігти за чоловіком, вона зачинила двері й сіла на постелі, чекаючи на нього.

Лише тоді, як двері зачинилися, Дамасо зрозумів, що відступити він не може. Ціла зграя собак бігла за ним аж до кінця вулиці, а потім залягла тиша. Він обминав дерев'яні помости, намагаючись утекти від звуку власних кроків, що голосно відлунювали серед сонних вулиць.

Цього разу ліхтар був йому ні до чого. Двері були полагоджені, з них було вийнято шмат дерева завбільшки з цеглину, а на його місце вправлено новий, куди вґвинтили таке саме кільце. Більше нічого не змінилося. Дамасо лівою рукою взяв замок, вставив кінець терпуга в кільце і повернув кілька разів терпугом як відмичкою. Злегка натиснув ще і ще раз... Перш ніж штовхнути двері, він підтягнув їх трохи вгору, щоб не дряпати кам'яну підлогу. Знявши черевики, просунув їх усередину разом із згортком, перехрестився і зайшов у більярдний зал,

залитий місячним сяйвом. Тут починався темний коридорчик з порожніх ящиків і пляшок. Трохи далі стояв стіл для більярду, на який із слухового віконця падав сніп місячного проміння, далі тяглися шафи, і, нарешті, в глибині — столики й стільці, що відгороджували головний вхід. Все було так, як і того разу — крім місячного світла й тиші. Дамасо охопило якесь дивне зачарування. Цього разу він не мав із собою цеглини, тож припер двері черевиком. Пройшовши крізь сніп місячного світла, він засвітив ліхтар, щоб знайти за стойкою коробочку від більярдних куль. Водячи ліхтарем туди й назад, він побачив у поросі купу флаконів, стремена з острогами, якусь сорочку, всю в мазуті, зім'яту, і, нарешті, коробку від більярдних куль — там, де поклав її. На ній сидів кіт і загадково дивився прямо на нього. Дамасо посвітив на кота, аж раптом, похоловши, згадав, що ніколи вдень не бачив його в залі. Він спробував злякати його, але кіт байдуже лишався сидіти. Враз перед ним ніби беззвучно розверзлося провалля — в салоні спалахнуло сліпуче світло.

От так штука!

Дамасо впізнав голос дона Роке. Поволі випростався, відчуваючи неймовірну втому й біль у крижах. Дон Роке прямував до нього з глибини залу, в кальсонах, з залізним прутом у руках. За пляшками й порожніми ящиками, дуже близько від того місця, де проходив Дамасо, висів гамак. Цього не було першого разу. Коли залишалося метрів із десять, дон Роке напружився, готовий оборонятись. Дамасо заховав руку із згортком. Дон Роке, без окулярів, наморщив носа, витягнувши голову вперед, щоб упізнати, хто це.

Хлопче! — скрикнув він.

Дамасо відчув, як щось урвалося в ньому. Дон Роке опустив залізний прут і підійшов, роззявивши рота. Без окулярів і вставної щелепи він був схожий на жінку.

Що ти тут робиш?

Нічого, — сказав Дамасо.

Він ледь ворухнувся, щоб змінити позу.

Що це там у тебе? — запитав дон Роке.

Дамасо відступив назад.

Дон Роке люто затрясся.

Що там у тебе?! — гримнув він, ступивши крок вперед із піднятим прутом. Дамасо простяг йому згорток. Дон Роке взяв його лівою рукою, насторожено, не тратячи пильності. Обмацавши згорток, він усе зрозумів.

Неймовірно, — тільки й сказав він.

Я прийшов, щоб покласти їх на місце, — сказав Дамасо.

Певна річ.

Дамасо був смертельно блідий. Алкоголь уже вивітрився, лише на язиці відчувався якийсь недобрий осад.

Так оце і є те диво? — сказав дон Роке, знову загортаючи кулі. — Не можу повірити, щоб ти був таким телепнем.

Коли він підвів голову, вираз обличчя його змінився.

А двісті песо?

В ящику нічого не було, — відповів Дамасо.

Дон Роке, роздумуючи, подивився на нього, пожував товстими губами, потім усміхнувся.

Нічого не було, — повторив він кілька разів, — отже, кажеш, нічого не було?

Він знову схопився за прут.

От ми зараз і переловімо цю казочку алькальдові.

Дамасо витер об штани спітнілі руки.

Ви ж добре знаєте, що там нічого не було.

Дон Роке все посміхався.

Там було двісті песо, — сказав він. — І зараз ти за них розплатишся. І не тому, що ти злодій, а тому, що дурень.

З іспанської переклали

Галина ВІНГРАНОВСЬКА та Лев ОЛЕВСЬКИЙ